

## KAPITEL 6

# Stigende uddannelsesniveaue kan redde arbejdsstyrken

Selvom væksten i uddannelsesniveaue har været faldende de seneste år, så kan den beskedne stigning, der har været, alligevel løfte arbejdsstyrken med ca. 32.000 personer i 2019. Det kunne og burde dog være meget bedre. Det vil kunne bidrage yderligere med knap 15.000 personer i arbejdsstyrken i 2019, hvis regeringen når sit mål om, at mindst 95 procent af en ungdomsårgang får en uddannelse.

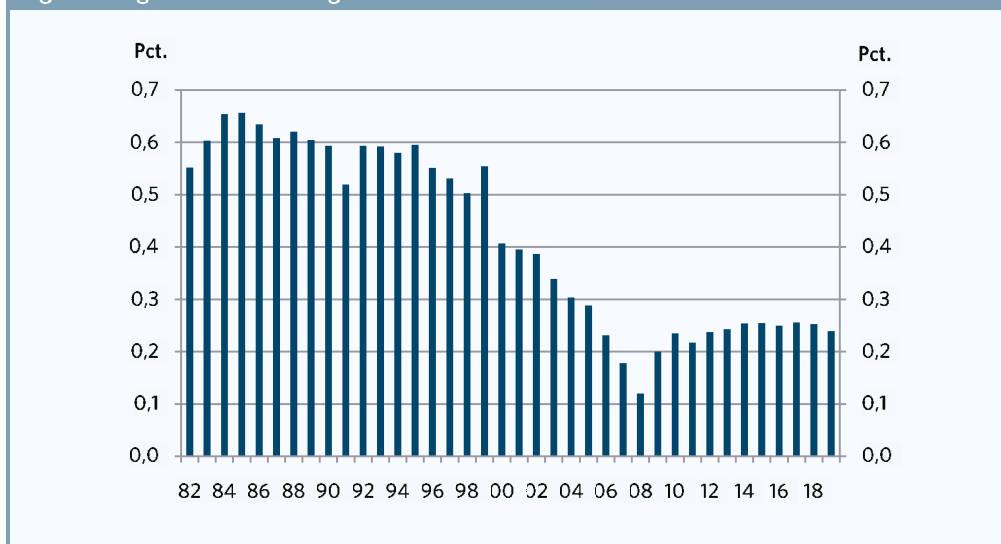
## Faldende vækst i befolkningens uddannelsesniveaue

Den stigning, vi har haft i befolkningens uddannelsesniveaue, er faldet de seneste år. Det fremgår af figur 1. Hvor uddannelsesniveaue steg med ca. 0,6 pct. om året i 1980'erne og 1990'erne, er det gået gradvist ned ad bakke i det nye årtusinde.

Fastholdes de unges uddannelsesniveaue på det niveau, vi ser i dag, er der udsigt til, at uddannelsesniveaue frem til 2019 kun vil stige med under halvdelen af det, vi så i 1990'erne.

Figur 2 viser den tilsvarende udvikling for arbejdsstyrken. Figuren viser, som for befolkningen, en

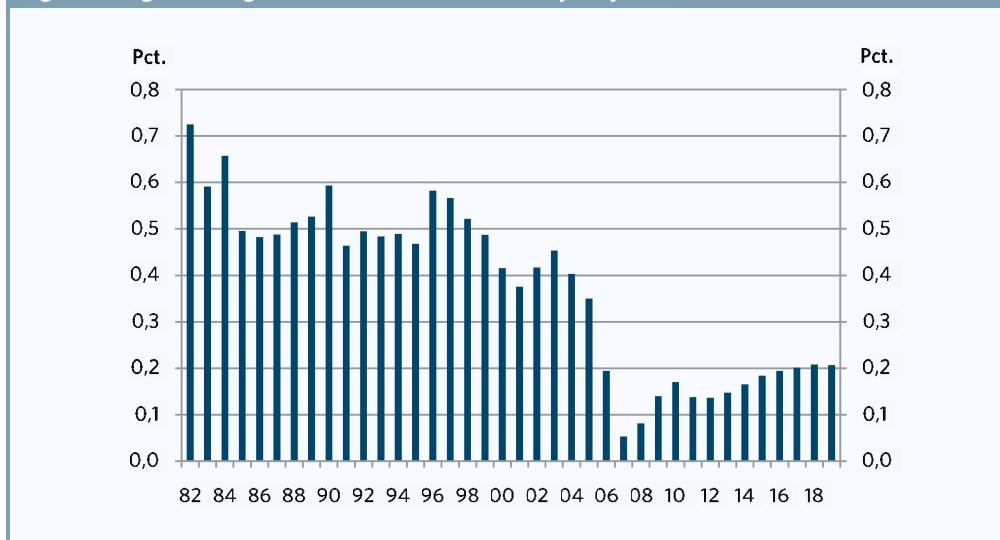
Figur 1. Årlig vækst i befolkningens uddannelsesniveaue



Anm.: Befolkningen mellem 15 og 74 år. Uddannelsesniveaue er et mål, som viser, hvor mange måneders uddannelse befolkningen i gennemsnit har modtaget.

Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AE's uddannelsesmodel.

Figur 2. Årlige ændringer uddannelsesniveaet i arbejdsstyrken



Anm.: Arbejdsstyrken mellem 15 og 74 år. Uddannelsesniveaet er et mål, som viser, hvor mange måneders uddannelse arbejdsstyrken i gennemsnit har modtaget.

Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AE's uddannelsesmodel.

faldende årlig vækst. Væksten i uddannelsesniveaet for arbejdsstyrken er gået fra gennemsnitlig at udgøre omkring 0,5 pct. pr. år til at udgøre omkring 0,2 pct. pr. år.

Årsagen til den store vækst i uddannelsesniveaet i 1980'erne og 1990'erne var både, at de unge, som trådte ind på arbejdsmarkedet, i højere grad fik en uddannelse end tidligere, og at der blandt de ældre, der forlod arbejdsmarkedet, var en stor gruppe af ufaglærte. Men denne forskel er blevet udvisket inden for de seneste år. Forskellene på generationernes uddannelsesnivea er ikke længere så udtalte.

Dette fremgår af tabel 1. Tabellen viser andelen af ufaglærte for nogle udvalgte aldersgrupper. Andelen af ufaglærte 65-årige er faldet langt mere end andelen af ufaglærte 26-årige og 35-årige. Faktisk er andelen af ufaglærte blandt 26-årige steget i 2008. Der er dermed sket en udligning mellem generationerne, som gør, at der ikke er den samme automatiske store uddannelsesgevinst at hente i, at unge generationer afløser ældre generationer på arbejdsmarkedet.

### Stigning i uddannelsesnivea har positiv effekt på arbejdsstyrken

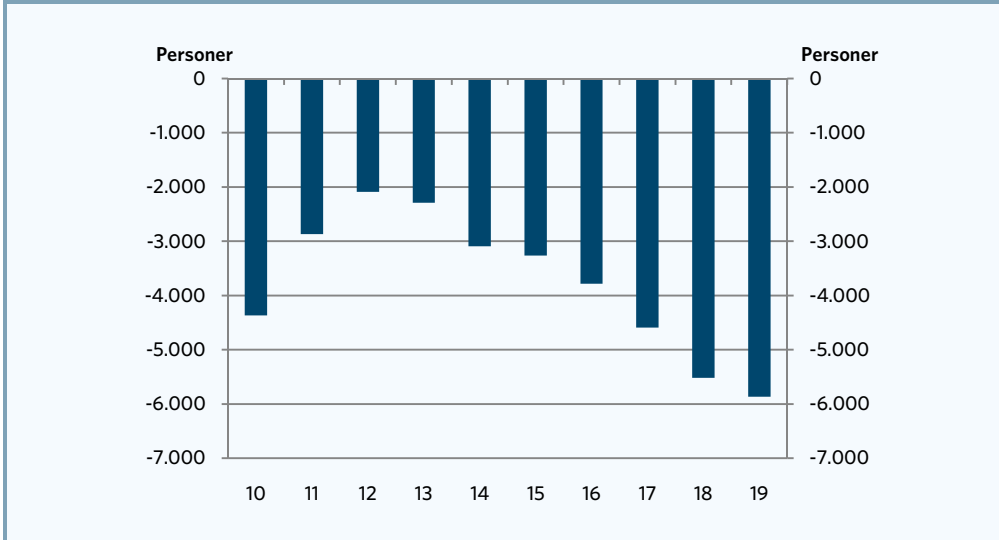
Vi ved, at der i de kommende år er nogle store år-gange, som går på pension, mens der ikke er til-

Tabel 1. Andel ufaglærte

	1990	1995	2000	2005	2008
26-årige	31,7	27,8	24,6	24,1	28,2
35-årige	36,7	33,5	26,0	23,1	20,2
65-årige	65,8	60,1	53,2	45,5	40,4

Kilde: AE beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

Figur 3. Udviklingen i arbejdsstyrken



Anm.: Arbejdsstyrken mellem 15 og 74 år.  
 Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

svarende store yngre generationer, som træder ind på arbejdsmarkedet. Resultatet er umiddelbart en faldende arbejdsstyrke.

En ren demografisk arbejdsstyrkefremskrivning tager udgangspunkt i befolkningens arbejdsmarkedsknytning ud fra deres køn, alder og herkomst. Og hvis man regner med en uændret erhvervsdeltagelse i de kommende år for netop disse grupperinger, så vil sammensætningen af køn, alder og herkomst for de 15-74-årige betyde en faldende arbejdsstyrke.

Denne udvikling ses i figur 3, der viser den årlige demografiske ændring i arbejdsstyrken, når der alene tages højde for køn, alder og herkomst. Det fremgår tydeligt, at arbejdsstyrken falder i hele perioden frem til 2019. I hele perioden falder arbejdsstyrken med knap 38.000 personer.

Men alene at kigge på køn, alder og herkomst, når man skal beregne folks arbejdsmarkedstilknytning, er en forenkling. For der er store forskelle på arbejdsmarkedstilknytning alt efter, hvil-

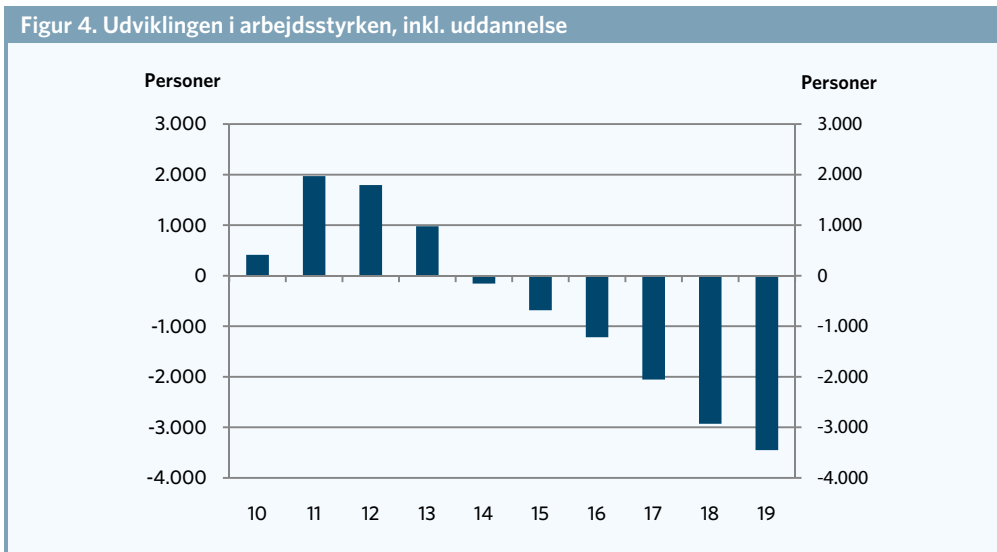
ken uddannelse man har. Folk med en faglig eller videregående uddannelse har f.eks. en større arbejdsmarkedstilknytning og mindre risiko for tidlig tilbagetrækning, end ufaglærte har. Hvis man tager højde for det i fremskrivningen af arbejdsstyrken, så viser det sig, at den lille vækst, der fortsat er i befolkningens uddannelsesniveau, faktisk "redder" os fra et stort fald i arbejdsstyrken.

Figur 4 viser den årlige ændring i arbejdsstyrken, når man tager højde for befolkningens stigende uddannelsesniveau og dermed bedre arbejdsmarkedstilknytning.

Stigningen i uddannelsesniveaet får en positiv effekt på den årlige ændring i hele perioden. I perioden frem til 2013 vender det ligefrem udviklingen fra et fald i arbejdsstyrken til en stigning. I perioden fra 2014 frem til 2019 er det kraftige fald, vi så i arbejdsstyrken i figur 3, reduceret kraftigt.

Den positive effekt af det højere uddannelsesniveau trækker således i den rigtige retning for arbejdsstyrken. I figur 5 ses den samlede udvikling i

Figur 4. Udviklingen i arbejdsstyrken, inkl. uddannelse



Anm.: Der er alene medtaget personer mellem 15 og 74 år.  
 Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

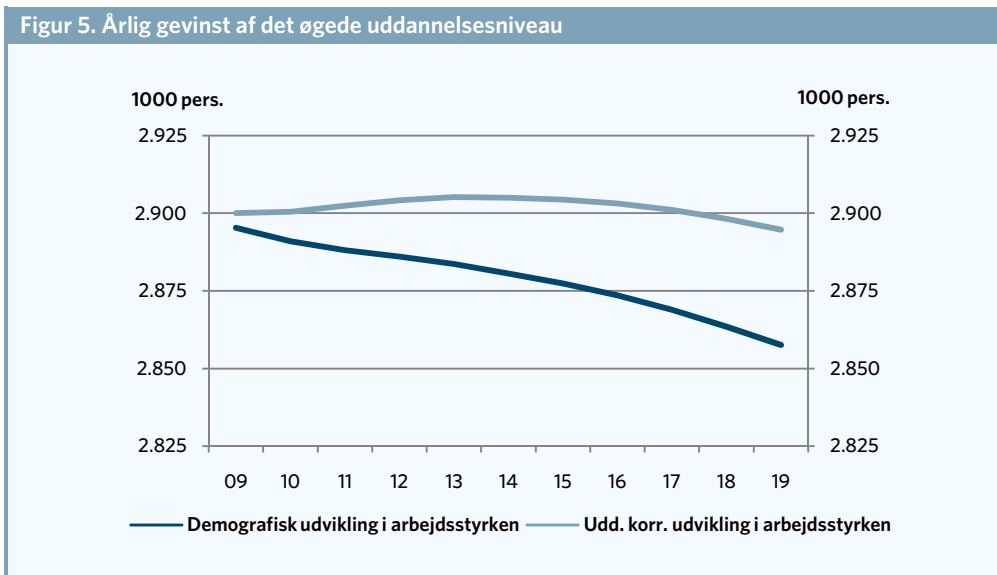
arbejdsstyrken for dels den rent demografiske udvikling, og dels når der tages højde for befolkningens stigende uddannelsesniveau.

udgøre godt 5.000 personer. Det øgede uddannelsesniveau "redder" os med godt 32.000 personer.

Det får den betydning, at faldet i arbejdsstyrken går fra at udgøre knap 38.000 personer til kun at

Men når det så er sagt, så kunne og burde det være meget bedre. Der er stadig tale om en faldende

Figur 5. Årlig gevinst af det øgede uddannelsesniveau



Anm.: Der er alene medtaget personer mellem 15 og 74 år.  
 Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

vækst i uddannelsesniveaet, som ikke harmonerer med et stort behov for uddannet arbejdskraft til at modstå det demografiske pres og til at modstå de stigende krav, der følger af den teknologiske udvikling og af den stigende globalisering.

### Stor effekt på arbejdsstyrken af højere uddannelsesniveau

Regeringen har et mål om, at 95 pct. af en ungdomsårgang i 2015 skal have en ungdomsuddannelse. Derudover skal mindst 50 pct. af denne ungdomsårgang have fuldført en videregående uddannelse. Som det ser ud lige nu, er det ikke et realistisk mål, med mindre der sker en markant indsats på området.

Med udgangspunkt i AEs uddannelsesmodel har vi foretaget en række beregninger på, hvor kraftig en indsats der skal til, før målet kan nås. Vi har opstillet et scenarie, hvor vi både kan forbedre optaget til ungdomsuddannelserne samtidig med, at vi kan mindske frafaldet fra ungdomsuddannelserne. Se detaljer i bilag. Med udgangspunkt i en ungdomsårgang i 2015 viser beregningerne, at det kan

lykkes at nå regeringens mål, men så skal optaget til ungdomsuddannelserne og frafaldet fra ungdomsuddannelserne forbedres med hele 75 pct.

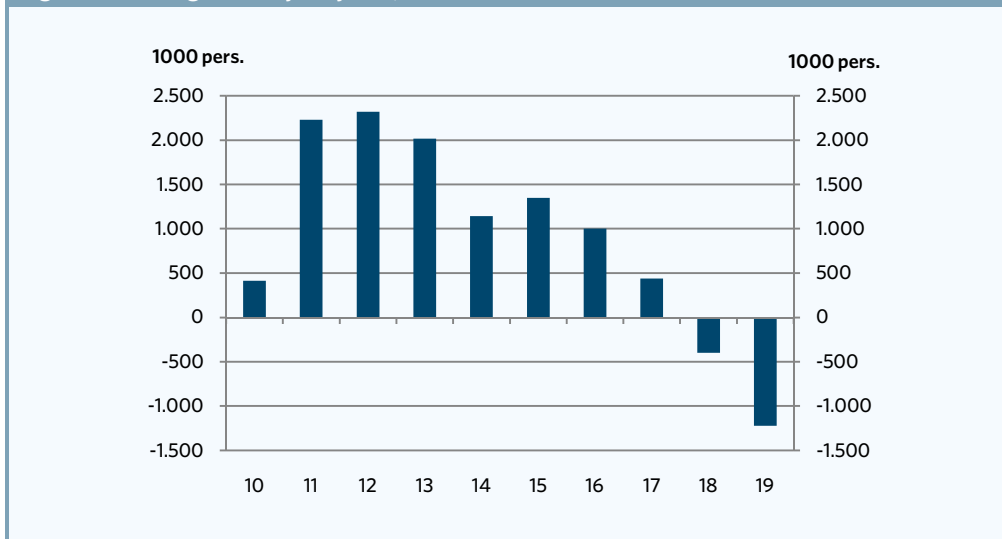
Vi har indført en implementering af uddannelseløftet, således at tilgangen til og frafaldet fra ungdomsuddannelserne forbedres med samlet 75 pct. fordelt på årene 2010, 2012 og 2014.

Hvis dette rent faktisk kunne lykkes, så vil det til gengæld også kunne bidrage betydeligt til arbejdsstyrkens udvikling. Figur 6 viser den årlige ændring i arbejdsstyrken, såfremt det lykkes at effektivisere denne ret voldsomme forbedring af de unges uddannelsesniveau.

Figur 6 viser denne markante forbedring i arbejdsstyrken, hvis 2015-målene nås. Samlet set ville det betyde en gennemsnitlig årlig forbedring af arbejdsstyrken på ca. 1.500 personer frem til 2019.

Hvis det kunne lykkes regeringen at nå deres mål om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse og mindst 50 pct. skal

Figur 6. Udviklingen i arbejdsstyrken, hvis 2015-målene nås



Anm.: Der er alene medtaget personer mellem 15 og 74 år.

Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

have en videregående uddannelse, så ville det således medføre en stigning i arbejdsstyrken, som ikke alene kunne rette op på den nedadgående tendens i arbejdsstyrken. Dette ville rent faktisk kunne få løftet arbejdsstyrken med knap 15.000 personer i 2019 sammenlignet med situationen, hvor vi ikke gør noget. Et løft som der i høj grad er brug for.

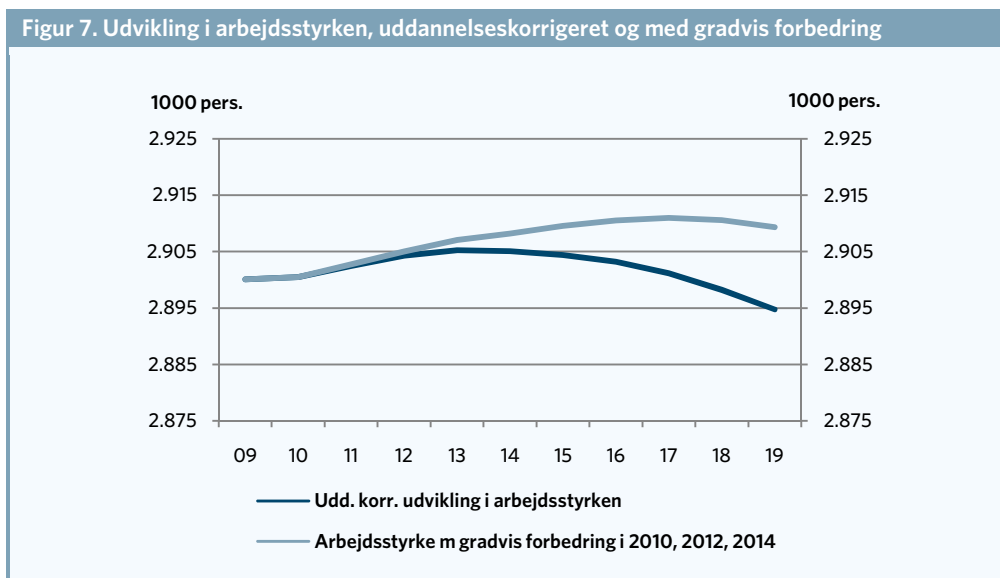
I figur 7 er indtegnet de to scenarier for udviklingen i arbejdsstyrken frem til 2019. Den ene kurve viser udviklingen i arbejdsstyrken, hvis der ikke gøres noget, men der tages højde for befolkningens stigende uddannelse. Den øverste kurve viser udviklingen i arbejdsstyrken, hvis regeringen når sit mål ved gradvist at forbedre afgang- og tilgangsmønstrene med 75 pct. i 2015.

Med udgangspunkt i den rent demografiske arbejdsstyrkefremskrivning, hvor der alene blev skelet til befolkningens arbejdsmarkedstilknøytning i forhold til køn, alder og herkomst, giver det en gevinst på ca. 32.000 ekstra i arbejdsstyrken,

når der tages højde for befolkningens stigende uddannelsesniveau. Og hvis regeringen kommer i mål med, at 95 pct. skal gennemføre en ungdomsuddannelse, så kan man tilføje yderligere knap 15.000 personer til arbejdsstyrken. Det giver en samlet gevinst på knap 50.000 personer, og vi ender med en arbejdsstyrke i 2019, der er knap 10.000 personer større end i 2009.

Men 2010 er lige om hjørnet, og forbedringer på 75 pct. i perioden fra 2010 til 2014 er voldsomme forbedringer i uddannelsesmønstrene, som man ikke kan forvente sker af sig selv. Der skal derfor handling til, hvis ikke målet om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, skal gå hen og blive ønsketænkning.

For selvom uddannelsesniveauet stadig stiger, så er væksten faldende og ikke stor nok til at kunne afbøde hele faldet i arbejdsstyrken.



Anm.: Der er alene medtaget personer mellem 15 og 74 år.

Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

## Bilag

### Fremskrivning af uddannelsesudbuddet

AE har udviklet en detaljeret model til fremskrivning af befolkningens fremtidige uddannelsesniveau under den grundantagelse, at uddannelsesindsatsen i fremtiden fastholdes på niveauet i dag. Mere præcist antages det, at overgangssandsynlighederne i uddannelsessystemet fastholdes på niveauet for det seneste historiske år. For givet køn, alder og herkomst er overgangssandsynlighederne defineret ud fra kombinationen af den højeste fuldførte uddannelse, igangværende uddannelse samt tilbagelagt studietid på den igangværende uddannelse. Det indebærer f.eks., at hvis en 20-årig mand af dansk oprindelse med en afsluttet ungdomsuddannelse i dag har 5 procent chance for at starte på en lang videregående uddannelse indenfor samfundsvidenskabernes, så antages alle fremtidige 20-årige mænd af dansk oprindelse at have samme tilbøjelighed til at starte på en lang samfundsvidenskabelig uddannelse.

Fremskrivningsmodellen indebærer, at befolkningens uddannelsesfordeling på langt sigt nærme sig en konstant fordeling svarende til det uddannelsesniveau, en ungdomsgeneration i dag vil opnå. Undervisningsministeriet beregner efter nogenlunde samme principper en såkaldt uddannelsesprofil, der netop belyser det langsigtede

uddannelsesniveau, en ungdomsgeneration vil få ved uændret "adfærd". For at sikre at AEs model giver samme uddannelsesprofil som Undervisningsministeriet, foretages en skalering af overgangssandsynligheder.

På baggrund af uddannelsesfremskrivningen beregnes udviklingen i arbejdsstyrken ved at antage, at erhvervsfrekvenserne i fremtiden er de samme som i dag - opdelt på køn, alder, herkomst og uddannelse.

Med udgangspunkt i AEs uddannelsesmodel har vi forbedret tilgangen til ungdomsuddannelserne og frafaldet fra ungdomsuddannelserne. Dette gøres ved at ændre overgangssandsynlighederne. Hvis f.eks. en 20-årig mand af dansk oprindelse sidste år var i gang med en ungdomsuddannelse, men i år er frafaldet denne uden at afslutte den, så vil vi lade ham ligne de øvrige 20-årige mænd af dansk oprindelse, som fortsætter studierne. Det vil vi gøre for ham og 75 pct. af dem, som falder fra ungdomsuddannelserne begyndende med en forbedring på 25 pct. i 2010.

På samme vis ændres der gradvist i tilgangsmønstrene.